

DOKTORANTLAR ILMIY ISHLARI BAHOLASHGA QARATILGAN CHORA TADBIRLARI

Sulaymanova Shaxzoda

Annotatsiya: *Mazkur maqola doktorantlar ilmiy ishlari sifatini baholashga qaratilgan chora-tadbirlar tizimini tahlil qilishga bag'ishlangan. Unda ilmiy tadqiqotlarning samaradorligini oshirish, ularning ilm-fan rivojiga qo'shgan hissasini aniqlash va baholash jarayonlarini takomillashtirish masalalari yoritilgan. Doktorantlarning ilmiy ishlari sifatini baholash mezonlari, ularni amaliyotga tatbiq qilish usullari, innovatsion yondashuvlar hamda xalqaro tajribalardan foydalanish masalalari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, maqolada doktorantlarning ilmiy faoliyatini monitoring qilish, natijadorligini baholashning zamonaviy usullari va indikatorlar tizimi muhokama qilingan. Ushbu chora-tadbirlar ilmiy-tadqiqot jarayonlarining sifatini oshirish va doktorantlar faoliyatini rivojlantirishga ko'maklashadi.*

Kalit so'zlar: *Doktorantlar, ilmiy ishlar, baholash mezonlari, ilmiy samaradorlik, innovatsion yondashuvlar, ilmiy faoliyat monitoringi, indikatorlar tizimi, xalqaro tajriba, ilm-fan rivoji, chora-tadbirlar.*

Doktorantlar ilmiy ishlari sifatini baholash ilmiy tadqiqotlarning samaradorligini aniqlash va ilmiy sohadagi yangi yutuqlarni baholashda muhim ahamiyatga ega. Ilmiy tadqiqotlar natijalarini baholashning samarali tizimi mavjud bo'lmagan taqdirda, ilmiy faoliyatni rivojlantirish va takomillashtirish qiyinlashadi. Shu bois, doktorantlarning ilmiy ishlarini baholash uchun aniq va izchil mezonlar ishlab chiqish zarurati yuzaga keladi.

Baholash mezonlari va indikatorlar tizimi. Doktorantlarning ilmiy ishlari baholashning asosiy mezonlari quyidagilardan iborat:

Ilmiy yangilik: Doktorantning ishida ilgari o'rganilmagan yoki yangi yondashuvlarni taklif qilgan ilmiy natijalar mavjudmi? Bu mezon ishning ilmiy ahamiyatini va yangi bilimlarni yaratishga bo'lgan hissasini ko'rsatadi.

Ilmiy metodologiya: Tadqiqotda qo'llanilgan ilmiy metodlar va usullarni baholash. Yangi metodlar yoki ilmiy yondashuvlar tadqiqotda qo'llanilganmi, ular qanday natijalarga olib kelganini aniqlash.

Amaliy ahamiyat: Tadqiqotning amaliyotga qo'shgan hissasi, uning sanoat yoki jamiyatga foydaliligi. Doktorantning ilmiy ishlari nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliy jihatdan ham ahamiyatli bo'lishi lozim.

Nashrlar va taqdimotlar: Tadqiqot natijalarining ilmiy jurnallarda nashr etilishi, xalqaro konferensiyalarda taqdim etilishi va boshqa ilmiy aloqalar. Bu indikatorlar doktorantning ilmiy faoliyatining tan olinishini va ilmiy hamjamiyatdagi obro'sini aks ettiradi.

Ishning sifati va axborotlar: Tadqiqotda keltirilgan natijalar aniq, o'lchangan va asoslangan bo'lishi kerak. Ma'lumotlarning to'liqligi, ishonchliligi va asoslanishi baholashda katta rol o'ynaydi.

Monitoring va baholash tizimi. Doktorantlar ilmiy ishlarini monitoring qilish va baholash jarayoni ilmiy tadqiqotlarning sifatini ta'minlash uchun zarurdir. Buning uchun ilmiy tadqiqotlar va doktorantlarning faoliyatini doimiy ravishda kuzatish, yillik reytinglar va malakali ekspertlar tomonidan baholash tizimi joriy etilishi lozim. Monitoring tizimi quyidagi elementlarni o'z ichiga olishi mumkin:

Yillik hisobotlar: Doktorantlar o'z ilmiy ishlarining yillik hisobotlarini taqdim etishlari kerak, bunda ular o'z ilmiy faoliyatlarining rivojlanishi, natijalar va kelgusi rejalarini ko'rsatib o'tadilar.

Taqdimotlar va seminarlar: Doktorantlar o'z ilmiy ishlari natijalarini konferensiyalarda, seminarlar va taqdimotlarda namoyish etishlari zarur. Bu ilmiy

aloqalarni rivojlantirishga yordam beradi va natijalarni keng auditoriyaga yetkazishga imkon yaratadi.

Jurnallar va nashrlar: Ilmiy maqolalar, monografiyalar va kitoblar nashr qilish orqali doktorantlar o'z ishlarini ilmiy jurnallarda e'lon qilishlari va ilmiy hamjamiyatda o'z mavqelarini mustahkamlashlari lozim.

Xalqaro tajriba va innovatsion yondashuvlar. Xalqaro tajriba va ilg'or ilmiy tizimlarni o'rganish doktorantlarning ilmiy ishlari baholashning samaradorligini oshiradi. Ko'plab ilg'or davlatlarda doktorantlarni baholashda innovatsion yondashuvlar qo'llanadi, masalan, ilmiy ishlarning sifatini aniqlash uchun algoritmlar, sun'iy intellekt texnologiyalari, va boshqa ilg'or usullar qo'llaniladi. Xalqaro tajribalarni o'rganish va ular asosida yangi baholash tizimlarini yaratish hamda ularni milliy ilm-fan tizimiga joriy etish zarur.

Takomillashtirish choralari. Doktorantlar ilmiy ishlari baholash tizimini takomillashtirish uchun quyidagi chora-tadbirlar tavsiya etiladi:

Ilmiy tadqiqotlarni baholashda zamonaviy texnologiyalarni, shu jumladan ma'lumotlar tahlili, sun'iy intellekt va ilmiy axborot tizimlarini joriy etish.

Doktorantlarning ilmiy ishlari natijalarini doimiy monitoring qilish va baholash tizimlarini rivojlantirish.

Ilmiy ishlarni xalqaro miqyosda nashr etishni va taqdim etishni rag'batlantirish.

Doktorantlarning ilmiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash uchun ilmiy kengashlar va ekspertlarni jalb qilish.

Ilmiy faoliyatning ijtimoiy va iqtisodiy ta'siri. Doktorantlarning ilmiy ishlari nafaqat ilmiy jamoatchilik, balki keng jamiyatga ham ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ularning tadqiqotlari yangi texnologiyalar, innovatsion yechimlar va samarali tizimlarni ishlab chiqishga yordam beradi. Shuningdek, ilmiy ishlarning ijtimoiy

ahamiyati, masalan, ekologik, sog'liqni saqlash, ta'lim va iqtisodiyot sohalarida qanday rivojlanishga olib kelishi baholash jarayonida e'tiborga olinishi lozim.

Ilmiy ishlarni taqdim etish va jamoatchilikka etkazish. Doktorantlarning ilmiy faoliyatini baholashda ishlari natijalarini keng ommaga etkazish muhim ahamiyatga ega. Shuning uchun, tadqiqot natijalari nafaqat ilmiy jurnallarda, balki mass-media, ijtimoiy tarmoqlar va boshqa kommunikatsiya kanallarida taqdim etilishi kerak. Bu, o'z navbatida, ilmiy ishlarning jamoatchilik tomonidan qabul qilinishini va ularning amaliy ahamiyatini oshiradi.

Ilmiy rahbarlik va mentorlik tizimi. Doktorantlar uchun ilmiy rahbarlar, professorlar va mentorlarning o'rni juda katta. Ularning yordamida doktorantlar o'z ilmiy ishlari uchun to'g'ri yo'nalishlarni tanlaydi, ilmiy uslublarni o'zlashtiradi va ilmiy salohiyatlarini oshiradi. Shu bois, doktorantlarning ishlari sifatini baholashda rahbarlik va mentorlik tizimini yaxshilash zarur. Bu tizimda rahbarlar faoliyati, ularning doktorantlarga nisbatan munosabati, ilmiy yordami va o'rgatish metodikalari baholash mezonlaridan biri bo'lishi kerak.

Ilmiy axborotlar va ma'lumotlar bazasi. Doktorantlarning ilmiy ishlari baholash tizimini yaxshilashda ma'lumotlar bazasining roli katta. Ilmiy tadqiqotlar natijalari, dissertatsiyalar va ilmiy maqolalar elektron formatda jamlanib, maxsus axborot tizimlariga joylashtirilishi kerak. Bu, o'z navbatida, ilmiy ishlarning shaffofligini ta'minlaydi va ilmiy hamjamiyat tomonidan ularning baholanishi va kuzatilishini osonlashtiradi. Axborotlar bazasi orqali doktorantlar o'z ishlari haqida tezkor fikr-mulohazalar olishlari va ilmiy hamkorliklar o'rnatishlari mumkin.

Innovatsion g'oyalar va tadqiqotlar. Doktorantlarning ilmiy ishlari tez-tez yangi g'oyalar, innovatsion yondashuvlar va tajribalarga asoslanadi. Shuning uchun ilmiy ishlarni baholashda innovatsion yondashuvlar va yangiliklarni qabul qilish muhimdir. Ba'zi doktorantlar yangi texnologiyalarni ishlab chiqishda, ilmiy tahlil metodlarini takomillashtirishda va yangi ilmiy sohalarda izlanishlarni amalga oshirishda muhim

hissa qo‘shishlari mumkin. Bu innovatsiyalarni aniqlash va baholash doktorantning ilmiy faoliyatini kengaytiradi va uni yangi ilmiy g‘oyalarga rag‘batlantiradi.

Ilmiy ishlarni moliyalashtirish va qo‘llab-quvvatlash. Doktorantlarning ilmiy ishlarini amalga oshirish uchun moliyaviy resurslar ham muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqotlarni amalga oshirish, laboratoriya ishlari, eksperimentlar va boshqa ilmiy faoliyatlar uchun moliyaviy qo‘llab-quvvatlash zarur. Shu bois, doktorantlar uchun ilmiy ishlari baholashda ularning tadqiqotlari uchun qanday moliyaviy manbalar mavjudligini, ushbu manbalarni qanday taqsimlash va ilmiy tadqiqotlarni amalga oshirish uchun qanday imkoniyatlar yaratish zarurligini ham hisobga olish muhimdir.

Xulosa.

Doktorantlarning ilmiy ishlari sifatini baholash tizimi ilmiy hamjamiyatning samarali rivojlanishiga, ilm-fanning yangi yo‘nalishlarga erishishiga va doktorantlar uchun qulay ilmiy muhit yaratishga yordam beradi. Baholash tizimi yanada mukammal bo‘lishi kerak va u ilmiy natijalarni aniqlash, yuksaltirish va jamoatchilikka etkazish uchun barcha zarur chora-tadbirlarni o‘z ichiga olishi lozim. Xalqaro tajriba, innovatsiyalar, ilmiy rahbarlik tizimi va moliyaviy qo‘llab-quvvatlash doktorantlar faoliyatining samaradorligini oshirishga yordam beradi. Bu orqali ilmiy ishlari sifatini yaxshilash, ilm-fanning rivojlanishiga katta hissa qo‘shish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. http://sydney.edu.au/science/uniserve_science/projects/skills/jantrial/research.htm
Rosli Ismail. (2010). Penilaian model intelektual hasilan program hadiah kedoktoran. Tesis PhD. Fakulti Pendidikan. Universiti Kebangsaan Malaysia.
2. T. Subahan Mohd Meerah. Fauziah Ahmad & Nabishah Mohamad. (2012). Striving for excellance: governing through action research. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.